

MARTTI NOPONEN: *Kansanedustajien sosiaalinen tausta Suomessa. Poliittikan tutkimuksia 6.* WSOY. Helsinki 1964. Liitteineen 368 sivua.

Martti Noponen on valinnut väitöskirjatyönsä aiheen modernin valtiopuolueen alalta, kuten oppiaineen opettajistoon lukeutuvalla tutkijalla hyvin soveltuvaan. Noponen on ensimmäisenä Suomessa ehättänyt kohdistamaan tieteen valokuvan poliittiseen johtajistoon, tässä tapauksessa sen keskeiseen ydinryhmään, kansanedustajistoon.

Kysymyksessä on lähinnä sosiaalinen rakennetutkimus. Teoksessa valaistaan edustajien sosio-ekonomista taustaa monin läpileikkauksin, mm. sosiaalisen kerroksen, elinkeino- ja ammattiryhmän, syntyperän, koulutustason, iän, sukupuolen ja siviilisäädyn, äidinkielen sekä syntymä- ja asuinpaikan perusteella. Tekijä ei kuitenkaan ole rajoittunut näihin enemmän tai vähemmän tavanomaisiin muuttujiin, vaan nähnyt runsaasti vaivaa selvittääkseen myös ehdokkaan osallistumista julkisiin luottamustehtäviin niin poliittisten kuin epäpoliittistenkin järjestöjen piirissä, minkä lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan eduskuntatyön kestoaikaa (ja näin ollen myös eduskunnan jäsenistön uusiutumista) sekä politiikan ja edustuslaitoksen osuutta sosiaalisen nousun välillä. Kaikki nämä tiedot on jaoteltu puolueittain, mikä varsinaisten tarkoitustensa ohella tuo lisäpiirteitä poliittisten ryhmien luonnekuvaan ja antaa välillistä informaatiota eri valitsijaryhmien käyttämisestä.

Tutkimuksen pääavoitteisiin kuuluu myös kehityksen ja muutosten kuvaaminen. Ehkä juuri siitä syystä on analyysin kohteeksi otettu mahdollisimman pitkä ajanjakso, kaikki vuosina 1905–58 valitut edustajaryhmät. Poliittisessa historiassamme kyseinen aika jakaantuu luontevasti neljään ajanjaksoon, jotka ovat saaneet omat lukunsa myös tutkimuksessa: ylimääräiset

valtiopäivät 1905—06 (valtiopäivämiehiä 415) sekä yksikamarinen eduskunta 1907—17 (580), 1919—39 (717) ja 1945—58 (437). Ensimmäinen jakso on käsitelty suppeasti, itse asiassa vain siinä määrin, että käy selväksi edustajiston luonteessa tapahtunut muutos maamme siirtyessä staattisesta sääty-yhteiskunnasta suorituksiin ja kelpoisuuteen perustuvaan kilpailuyhteiskuntaan. Toisen maailmansodan jälkeisessä jaksossa puolestaan rajoitutaan muutamaaan erikoisaspektiin ja niidenkin selvittäminen on sijoitettu — ehkä hieman oudosti — loppupäätelmien joukkoon. Varsinainen analyysi päättyy näin ollen vuonna 1930 valittuun eduskuntaryhmään.

Kronologinen jäsentely aiheuttaa tekstissä jonkin verran toistoa. Aiheenmukainen dispositio olisi poistanut tämän pulman ja samalla tuonut tutkimukseen enemmän yhtenäisyyttä. Tekijä on tietysti ollut tästä selvillä, mutta toisaalta on aineiston kirjavuus painanut vaa'assa siksi paljon, että teoksen rakenteessa on päädytty aikajaksotarkastelun pohjalle. Muun muassa sosiaalisista kerrostumista ei olisi saanut vertailukelpoisia tietoja eri kausilta.

Koska tutkimukselle on asetettu perin monipuoliset tavoitteet, ei ole ollut mahdollista keskittyä yhteen tai muutamaaan teoriaan, jotka sitoisivat teoksen ainekset kiinteäksi kokonaisuudeksi. Tekijä on päätenyt valitsemaan kirjallisuudesta lukuisan määrän teoreettisia lähtökohtia. Näin tulee tutkimus jossain määrin hajanaiseksi, mutta antaa toisaalta täydellisemmän vastauksen tarkastelun kohteena olevaan ongelmaan.

Noposen väitöskirja on luonteeltaan kokonaistutkimus, ts. siinä ovat mukana kaikki edellä mainittuna aikana valituiksi tulleet henkilöt. Tämä periaate on vuorostaan määrännyt metodin. Tekijä on pääasiallisesti turvautunut kirjallisiin lähteisiin, kuten biografioihin, kalentereihin, matrikkeleihin, aikalaiskirjoihin, sanomalehtiin ja kirkonkirjoihin. Kertynyt numeroaineisto on käsitelty valppaasti kritisoiden. Tutkimustulosten luotettavuus ei tosin ole varmennettu tilastollisin testein, mutta johtopäätökset on toisaalta tehty siinä määrin varovaisesti, pieniin eroihin liiaksi painoa panematta, ettei testausta välttämättä tarvittu. Teoksen empiirinen osa on kautta linjan vahvalla pohjalla. Tutkimustulosten selittämistä sen sijaan jäi eräissä yhteyksissä kaipaamaan. Tukea selityksille olisi saanut esimerkiksi puolueitten vaaliasiakirjoista, joiden runsaampi käyttäminen olisi tehnyt taustakuvasta myös elävämman.

On selvää, ettei pelkästään kirjallisen lähdemateriaalin avulla ole päästy valaisemaan niitä psykologisia tekijöitä, jotka kansanedustajien valinnassa, asemassa ja asenteissa saattavat esittää hyvinkin ratkaisevaa osaa. Muun muassa olisi ollut kiintoisaa päästä perille motiiveista, jotka saavat asianomaiset ryhtymään ehdokkaiksi ja antautumaan poliitikon uralle. Tutkimuksen laajentaminen tähän suuntaan olisi kuitenkin edellyttänyt henkilökoh-

taista haastattelua ja käynyt lähinnä päinsä vain edustajantointaan parhaillaan hoitavien osalta. Sitä paitsi tutkimuksessa oli jo nykyiselläänkin laajuutta riittämiin.

Kokonaisuutena katsoen voidaan tohtori Noposen tutkimuksesta käyttää epiteettiä ansiokas. «Suomen kansanedustajien sosiaalinen tausta» on terve-tullut ja pätevä lisä poliittiseen kirjallisuuteemme. Tekijän tarkoituksena on tietävästi jatkaa työtään tekemällä täydellisen analyysin myös toisen maa-ilmansodan jälkeisistä eduskuntaryhmistä. Toivottavasti siinä yhteydessä käy mahdolliseksi julkaista myös edustajien henkilötietoluettelot, jotka olisivat verrattoman arvokkaita lähteitä jokaiselle vaaleja, eduskuntaa, lainsäätäjiä ja poliittisen vallan käyttöä tutkivalle.

Onni Rantala

TOIMITUKSELLE SAAPUNUTTA KIRJALLISUUTTA

GÖRAN VON BONSDORFF: MAAILMANPOLITIIKKA TEKNIIKAN AIKAKAUDELLA. Karisto, Hämeenlinna 1964, 402 s.

MICHAEL FUTRELL: VALLANKUMOUKSEN ETAPPIMIEHIÄ. Weilin & Göös, Helsinki 1964, 278 s.

WOLFGANG LEONHARD: VALLANKUMOUS KARKOTTAA LAPSENSA. Gummerus, Jyväskylä 1964, 480 s.

TUURE LEHÉN: MATERIALISTEJA JA IDEALISTEJA. Kansan-kulttuuri Oy, Pori 1964, 140 s.

ERKKI SALOMAA: TAVOITTEENA KANSANVALTA. Kansan-kulttuuri Oy, Kuopio 1964, 297 s.

KRIISIEN JA MUUTOSTEN MAAILMA. Kansainvälisen politiikan kysy-myksiä. Toimittanut Martti Juvas. Gummerus, Jyväskylä 1964, 356 s.